

บทที่ 6

การเลือกใช้กลไกทางกฎหมายและองค์กรในระดับชาติ เพื่อการร้องเรียนปัญหา และการตรวจสอบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในบทนี้ จะได้อธิบายถึงผลของการศึกษา ทักษะคิด ความเห็น และความรู้สึกของประชาชนที่ได้รับจากการไปร้องเรียนปัญหาความเดือดร้อนต่างๆ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่า ถ้าหากปัญหาที่ประชาชนร้องเรียนไปที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นไม่ได้รับการตอบสนองหรือเข้ามาแก้ไขปัญหา ตามบทบาทอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนกลุ่มนี้ในฐานะที่เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนสัมพันธ์โดยตรง กับการทำงานของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีแนวคิดที่จะร้องเรียนไปที่องค์กรในระดับชาติซึ่งมีอำนาจในการตรวจสอบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เพื่อให้เข้ามาตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือไม่อย่างไร ซึ่งองค์กรในระดับชาติที่สามารถเข้ามาตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ได้แก่ ศาลปกครอง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐ (ป.ป.ท.) สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน และการใช้สิทธิตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

ซึ่งในการวิเคราะห์นั้นจะแยกตามแต่ละองค์กร โดยสอบถามว่าประชาชนผู้ร้องเรียนปัญหารู้จักองค์กรเหล่านั้นหรือไม่ และถ้าหากปัญหาที่ร้องเรียนไปนั้นไม่ได้รับการแก้ไข มีแนวคิดที่จะยื่นเรื่องร้องเรียนไปที่องค์กรเหล่านั้น เพื่อให้มาตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนให้หรือไม่อย่างไร และจะนำเสนอว่าในบรรดาองค์กรในระดับชาติเหล่านี้ ได้มีประชาชนไปร้องเรียนองค์กรไหนบ้าง และมีประชาชนจำนวนกี่รายที่ไปร้องเรียน รวมทั้งเหตุผลของการร้องเรียนไปที่องค์กรระดับชาติเหล่านั้น ซึ่งจะทำให้เห็นว่าประชาชนผู้ร้องเรียนปัญหาเหล่านี้มีแนวคิดที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยการร้องเรียนองค์กรในระดับชาติเหล่านี้อย่างไรบ้าง และในความเป็นจริงมีประชาชนจำนวนกี่รายที่นำปัญหาของตนเองขึ้นร้องเรียนต่อองค์กรในระดับชาติ ซึ่งจะทำให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างความต้องการร้องเรียนปัญหาของประชาชน กับการนำปัญหาเข้าสู่กระบวนการร้องเรียนต่อองค์กรระดับชาติในความเป็นจริง ดังข้อมูลที่จะได้นำเสนอต่อไปนี้

6.1 การฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

ศาลปกครองนั้นเป็นองค์กรหนึ่งที่ประชาชนสามารถนำเรื่องไปร้องเรียนได้ ถ้าหากไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงาน องค์กรของรัฐ ซึ่งจากสัมภาษณ์ประชาชนกลุ่มที่ร้องเรียนปัญหาไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น มีทั้งผู้ที่มีแนวคิดที่จะฟ้องศาลปกครอง ถ้าหากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่แก้ไขปัญหาที่ตนเองได้ร้องเรียนไปและบางส่วนก็ได้ฟ้องศาลปกครองไปแล้ว แต่ในความเป็นจริงแม้ศาลปกครองจะตัดสินให้ผู้ร้องเรียนปัญหาชนะคดี แต่ก็ยังประสบกับปัญหาเดิมที่เคยร้องเรียนอยู่เนื่องจากปัญหาไม่ได้รับการแก้ไข และประชาชนในอีกบางส่วนก็ไม่มีแนวคิดที่จะฟ้องศาลปกครองด้วยเหตุผลหลายประการ อาทิเช่น การฟ้องศาลปกครองจะทำให้เรื่องยืดเยื้อไม่จบ และบางส่วนก็เห็นว่าการฟ้องศาลปกครองเป็นเรื่องที่ใหญ่เกินไปสำหรับปัญหาที่ตนเองร้องเรียน และบางส่วนก็ต้องการจะประนีประนอมกันเองมากกว่า โดยจะนำเสนอความเห็นของประชาชนแยกไปตามเขตพื้นที่ตำบลที่ใช้เป็นกรณีศึกษา ดังต่อไปนี้

6.1.1 การฟ้องคดีต่อศาลปกครองของประชาชนในตำบลสุเทพ

คุณเชิด “เรื่องนี้ถ้าจะฟ้องก็ต้องศาลปกครอง โดยเราต้องยื่นเรื่องไปที่หน่วยงานราชการอื่น เช่น สาธารณสุขก่อน ถ้าหน่วยงานราชการไม่ทำ ก็ต้องไปยื่นเรื่องไปที่ศาลปกครองเพื่อให้มาบังคับหน่วยงานราชการที่ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่อีกทีหนึ่ง อีกรายศาลปกครองก็อยู่ใกล้เราด้วย...”

คุณเอก “ศาลปกครอง ผมรู้จักและเคยได้รับคำแนะนำจากนิติกรที่สาธารณสุข ว่าเรื่องนี้ถ้าไม่ได้รับการแก้ไข สามารถฟ้องที่ศาลปกครองได้เลย แต่ที่ๆผมอยู่คือหอพักไม่ใช่บ้าน เราออกมาเสียเรื่องก็จบ ฟ้องศาลปกครองก็สร้างความบาดหมางเสียมากกว่า.....”

คุณชาติ “ศาลปกครองลุงเคยได้ยินแต่ไม่รู้จัก ไม่รู้ว่าเขาทำเกี่ยวกับอะไร.....”

คุณต้อย “ตั้งใจจะฟ้องเทศบาลตำบลสุเทพต่อศาลปกครองฐานไม่ปฏิบัติหน้าที่ และจะฟ้องหอพักพฤษาเพลสต่อศาลยุติธรรม”

คุณพล “ศาลปกครองรู้จัก ก็คือศาลที่เราไปฟ้องราชการ แต่จะไปฟ้องระหว่างบุคคลไม่ได้ ถ้าเขาไม่มาแก้ไขปัญหาให้ ก็จะฟ้องอยู่เหมือนกัน.....”

คุณแก้ว “ศาลปกครองรู้ว่าฟ้องได้ โดยเป็นความเดือดร้อนจากการปฏิบัติของหน่วยงานราชการก็ยื่นฟ้องได้ ถ้าปัญหานี้ยังไม่จบก็จะฟ้องเทศบาลตำบลสุเทพเหมือนกัน....”

คุณน้อง “ถ้ายังไม่มีผลการดำเนินการอะไร ก็คิดจะไปฟ้องศาลปกครอง เนื่องจากคาดหวังว่าน่าจะมีกลไกของรัฐสักอย่างหนึ่งที่มาช่วยเราได้ ก็คิดว่าศาลปกครองน่าจะช่วยได้....”

คุณแสง “.....จะให้ไปร้องเรียนเทศบาลนี่อีกทีไม่ไปแล้ว พี่รู้จักหมดแล้ว ไม่ว่าจะไปร้องเรียนเป็นกลุ่มหรือไปคนเดียวก็ไม่ได้ผลเหมือนกัน ถ้านายกฯ มาแถวนี้พี่อยากให้เราเผาอิฐเสียจริงๆ จะได้ให้ลองมานั่งคุยดูว่าจะทนได้ไหม จะได้รู้ว่ามันเหม็นขนาดไหน พี่ว่านะ... เรื่องนี้ต้องฟ้องศาลปกครองอย่างเดียวแล้วละ”

6.1.2 การฟ้องคดีต่อศาลปกครองของประชาชนในตำบลป่าบาง

คุณอาคม “ศาลปกครองคงช่วยอะไรไม่ได้มากนัก เพราะเรื่องนี้เคยมีคนไปร้องเรียน เขาก็บอกว่าให้อาข้อมูลแน่ๆ มาแทนที่เขาจะลงมาสืบก็ไม่ว่า ที่เราไปร้องเรียนศาลปกครองก็เพราะอยากให้เขามาสืบเนื่องจากกระแสะระคายมา แต่ให้เราไปหาข้อมูลนี้ทำไม่ได้หรอก...ถ้าให้เราไปตรวจสอบคงไม่ต้องทำมาหากินอะไรแล้ว...”

คุณเกียรติ “เรื่องซื้อที่ดินนี่ มีอีกคนหนึ่งเขาไปฟ้องศาลปกครองแล้ว แต่ศาลปกครองไม่รับฟ้องเพราะถือว่าไม่ใช่ผู้เสียหาย ผมไม่รู้ว่าเขาฟ้องตรงประเด็นหรือจุดไหนนะ รู้แต่ว่าไปฟ้อง 2 ครั้งแล้วศาลไม่รับฟ้อง”

คุณอัมพร “ศาลปกครองเคยได้ยินเหมือนกัน แต่อยู่ที่ไหนนะแถวท่าแพหรือเปล่า ไม่รู้ว่าเขาทำเกี่ยวกับอะไร”

คุณสมยศ “ศาลปกครองถ้าจะฟ้องก็ต้องปรึกษากันก่อน เราเป็นผู้ใหญ่บ้านต้องถามปลัดอำเภอก่อนว่าเขาจะแนะนำยังไง เราต้องปรึกษาผู้รู้หลายๆ ฝ่ายก่อน”

คุณสงวน “ศาลปกครองเรื่องซื้อที่ดินนี่น่าจะฟ้องขอให้เขามาตรวจสอบดูแลให้ถูกต้องหน่อย แม้จะมีการซื้อขายแล้วก็ตาม อย่างน้อยก็ต้องมีการเอาผิดทางวินัย”

6.1.3 การฟ้องคดีต่อศาลปกครองของประชาชนในตำบลท่าทุ่งหลวง

คุณนันท์ “ศาลปกครองรู้จักเคยได้ยิน ถามว่าจะไปฟ้องไหม คิดนะคิดได้ แต่ไม่รู้จะไปฟ้องยังไง”

คุณถาวร “ศาลปกครองผมเคยผ่านการอบรมมาแล้วก็รู้จักอยู่ แต่คงไม่ร้องเรียนไปถึงระดับนั้นหรอก อยากจะให้ประนีประนอมกันเฉพาะในชุมชนเองมากกว่า ไปถึงศาลก็หมดเงินหมดทองอย่างเดียว”

คุณยุทธภูมิ “ศาลปกครองรู้จักอยู่ แต่ไม่คิดว่าแค่ปัญหาเรื่องขี้วัวนี่จะต้องไปถึงศาลปกครองหรอกนะ ถึงแม้ว่าทางอบต.จะไม่มาดำเนินการแก้ไขให้ ก็ไม่คิดจะไปร้องเรียนถึงศาลถึงเจ้าถึงนายอะไรหรอก”

คุณเสถียร “ศาลปกครองเคยได้ยินแต่ไม่รู้อยู่ที่ไหน เชียงใหม่หรือเปล่า”

คุณแดง “ศาลปกครองไม่รู้จัก แต่ก็ไม่ได้คิดจะฟ้องนะ”

คุณคารา “ศาลปกครองก็เหมือนเคยได้ยินว่ามีไว้สำหรับฟ้องหน่วยงานราชการที่แหละ แต่ก็คิดว่าจะไม่ไปร้องศาลปกครองนะ เพราะเป็นเรื่องที่ไกลเกินไป และศาลปกครองก็ใหญ่เกินไป เมื่อเทียบกับสภาพปัญหาของเรา”

จากความเห็นของประชาชนต่อการฟ้องคดีศาลปกครองนั้น ทำให้เห็นว่า ถึงแม้ศาลปกครองจะเป็นหน่วยงานที่สามารถตัดสินใจให้เจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่กฎหมายกำหนดได้ และช่องทางในการร้องเรียนก็ไม่เหมือนกับการฟ้องศาลสถิตยุติธรรม เนื่องจาก การฟ้องศาลปกครองทำได้ง่ายกว่าและไม่ต้องมีค่าใช้จ่าย เพียงแต่ไปเขียนคำร้องขอเท็จจริงซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่ของศาลคอยให้บริการ และศาลปกครองนั้นเป็นหน่วยงานที่ประชาชนส่วนใหญ่รู้จัก และมีแนวคิดที่ว่าถ้าหากปัญหาความเดือดร้อนของตนเองไม่ได้รับการแก้ไข ก็จะไปฟ้องคดีที่ศาลปกครอง เนื่องจากว่า ศาลปกครองนั้นอยู่ใกล้กับประชาชนมากกว่าหน่วยงานรับเรื่องร้องเรียนอื่นๆ เช่น ผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือ หน่วยงานป.ป.ช. ซึ่งต้องร้องเรียนไปที่สำนักงานส่วนกลาง และอาจจะต้องเดินทางไปร้องเรียนด้วยตนเองซึ่งไม่สะดวกและมีค่าใช้จ่าย แต่อย่างไรก็ตาม ประชาชนบางส่วนก็ยังมีความเห็นว่าการฟ้องศาลปกครองอาจจะนำความขัดแย้งมาสู่ตนเองมากกว่าเดิม เพราะเป็นการฟ้องหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของตนเอง และเห็นว่าการฟ้องศาลปกครองปกครองนั้นไม่ใช่การแก้ปัญหา และไม่ทราบว่ามีค่าใช้จ่ายหรือไม่ และศาลปกครองก็เป็นองค์กรที่ใหญ่เกินไปสำหรับปัญหาที่ตนเองร้องเรียน และดูจะเป็นการเข้าไปเกี่ยวข้องกับเจ้ากับนาย ซึ่งประชาชนไม่อยากจะเข้าไปเกี่ยวข้อง และส่วนใหญ่ยังมีความเห็นว่าการประนีประนอมเป็นหนทางที่ดีกว่าการฟ้องศาลปกครอง แต่ในกรณีที่มีการฟ้องศาลปกครองไปแล้วนั้น เป็นเพราะว่าผู้ร้องเรียนได้ใช้วิธีการหลายวิถีทางเพื่อให้มีการดำเนินการบรรเทาความเดือดร้อนของตน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว แต่ไม่ได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจ และปัญหาที่ร้องเรียนนั้นต้องเป็นความเดือดร้อนที่มากจนกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่อย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การฟ้องเรื่องกรณีการเผาอิฐในตำบลสุเทพของคุณสอน ที่ผู้ร้องเรียนได้ร้องเรียนไปหลายหน่วยงานแล้ว และสุดท้ายจึงนำเรื่องไปฟ้องคดีที่ศาลปกครอง โดยฟ้องทั้งเทศบาลตำบลสุเทพและฟ้องผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ ในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชาให้เทศบาลต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อน ซึ่งการตัดสินใจฟ้องในครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าโดยส่วนตัวของผู้ฟ้องนั้นเป็นผู้ที่มีความรู้และเข้าใจในขั้นตอนกระบวนการทางกฎหมายพอสมควร แต่ถ้าหากเป็นประชาชนโดยทั่วไปที่ไม่ได้มีการศึกษาข้อมูลทางกฎหมาย ก็คงไม่กล้าตัดสินใจนำเรื่องไปฟ้องศาลปกครองเพราะไม่มั่นใจว่าจะได้รับการตัดสินใจอย่างไร และถ้าศาลปกครองตัดสินใจคดี

ออกมาไม่เป็นไปตามที่คิดไว้ หรือ ตัดสินให้ฝ่ายที่ตนเองร้องเรียนชนะ ก็กลัวว่าจะถูกฟ้องกลับเอา
ได้

6.2 การร้องเรียนต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

การร้องเรียนต่อคณะกรรมการป.ป.ช. ก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ประชาชนสามารถเลือกใช้
ในการร้องเรียนเพื่อให้มีการตรวจสอบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ ถ้าหากเห็นว่าองค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นมีการทุจริตหรือไม่ได้รับความยุติธรรม เนื่องจากเจ้าหน้าที่มีเจตนาละเว้นการ
เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนด้วยเจตนาที่ทุจริต แต่จากการสัมภาษณ์พบว่า
ประชาชนผู้ร้องเรียนปัญหาไปที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถึงกรณีที่ถ้าหากปัญหาที่ตนร้องเรียน
แล้วไม่ได้รับการแก้ไขจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ไม่คิดที่จะนำ
เรื่องความเดือดร้อนและไม่ได้รับการแก้ไขขึ้นร้องเรียนต่อคณะกรรมการป.ป.ช. โดยส่วนใหญ่เห็นว่า
เรื่องความเดือดร้อนที่ตนเองร้องเรียนไปนั้นไม่น่าจะเกี่ยวกับคณะกรรมการป.ป.ช. และบางส่วนก็
เห็นว่า การไปร้องเรียนต่อป.ป.ช. เป็นเรื่องที่ไกลไปและทำให้เรื่องราวใหญ่โตขึ้นไปอีก แต่ก็มี
บางส่วนที่คิดจะร้องเรียนต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. โดยประชาชนกลุ่มนี้ คือ กลุ่มที่ได้รับผลกระทบ
จากปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความเดือดร้อนต่อวิถีการดำรงชีวิต แต่ที่ชัดเจนที่สุด คือ กรณีร้องเรียน
ปัญหาการซื้อที่ดินขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าบางเท่านั้น ที่ได้มีการร้องเรียนต่อคณะกรรมการ
ป.ป.ช. ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

6.2.1 การร้องเรียนต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ของประชาชนในตำบลสุเทพ

คุณสอน “ร้องเรียนต่อ ป.ป.ช. นี้จะต้องร้องเรียนแน่นอน แต่ขอเวลาพักเพื่อหาข้อมูลสัก
หน่อยก่อน”

คุณนื่อง “ก็คิดว่าถ้าประชาชนเดือดร้อนขนาดนี้ ร้องเรียนไปแล้วเทศบาลยังไม่มาแก้ไข
ปัญหาให้ ก็คิดว่า ป.ป.ช. เป็นทางเลือกหนึ่งในการร้องเรียนเหมือนกัน”

คุณนื่อง “ป.ป.ช. คงจะไม่ไปร้องเรียนนะไม่ถึงขนาดนั้น คิดว่าปัญหาที่ร้องเรียนนี้ไม่น่าจะ
เกี่ยวกับ ป.ป.ช.”

คุณพล “ป.ป.ช. คงไม่ไปฟ้องเพราะเรื่องของเราไม่ถึงขนาดระดับนั้น แล้วผมก็ไม่รู้ว่าที่
จังหวัดของเรานี้ ป.ป.ช. อยู่ตรงไหน”

คุณชาติ “ป.ป.ช. รู้จักจากการฟังข่าวต่าง ๆ แต่ก็ไม่รู้ว่าเขาตรวจสอบระดับไหน”

คุณเอก “ป.ป.ช. ผมรู้ว่าเขาทำเกี่ยวกับอะไร แต่ยังไม่ได้อคิดถึงตรงนั้น”

คุณแสง “ป.ป.ช. เคยได้ยินชื่ออยู่ แต่ไม่รู้ว่าเรื่องของเรานี้จะฟ้องได้หรือไม่ได้”

6.2.2 การร้องเรียนต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.ของประชาชนในตำบลป่าบาง

คุณแจ๊ค “เรื่องซื้อที่ดินของอบต.ป่าบางนี้ ร้องเรียนไปที่คณะกรรมการป.ป.ช.แล้ว อยู่ระหว่างดำเนินการเรื่องเลยยังเงียบอยู่ แต่ก็ทราบว่าคุณอบต.ป่าบางถูกฝ่ายป.ป.ช.เรียกไปสอบอยู่เหมือนกัน เพราะช่วงหลังเห็นแกแกรียคอยู่”

คุณสมยศ “เรื่องทำถนนทางผ่านนี้ ผมไม่ถือว่าเป็นการร้องเรียนอะไร เพียงแต่เป็นการขอก่อสร้าง คือแจ้งให้อบต.ทราบว่าผมจะทำถนนเพื่อเขาจะช่วยเหลืออะไร เขาก็มาดูแลเหมือนกันแต่ไม่เห็นทำอะไรเลย ไม่สนใจ ที่เห็นเป็นถนนอยู่ที่นี่พวกผมเก็บเงินกันทำเองพัฒนาเอง คิดว่าปัญหานี้ไม่น่าจะเกี่ยวกับ ป.ป.ช.”

คุณอัมพร “คณะกรรมการ ป.ป.ช.ก็เคยได้ยินแต่ชื่อ แต่ไม่รู้ว่าเกี่ยวข้องกับเราอะ”

คุณเกียรติ “ป.ป.ช.มีคนร้องเรียนไปแล้ว และทางเจ้าหน้าที่ป.ป.ช.เขาโทรมาบอกว่าจะตั้งกรรมการสอบก่อนนะ แล้วเรื่องก็เงียบหายจนถึงวันนี้ รู้สึกว่าทาง ป.ป.ช.เขาจะรอข้อมูลจากทางจังหวัด แต่เรื่องที่ส่งไปที่จังหวัดหายไป”

6.2.3 การร้องเรียนต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.ของประชาชนในตำบลท่าทุ่งหลวง

คุณนนท์ “ป.ป.ช.ผมรู้จัก และคิดว่าถ้าคิดจะร้องเรียนก็ไปร้องเรียนได้ แต่เรื่องนี้เป็นเรื่องสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องแก้ไขปัญหาด้วยคนในชุมชน ป.ป.ช.คงไม่เกี่ยวกับเรื่องนี้”

คุณถาวร “ร้องเรียนไปที่ ป.ป.ช.คงไม่ไปร้องเรียน เพราะกลัวจะกระทบกับทางอบต. ซึ่งเขาก็ทำงานคืออยู่แล้ว และเรื่องก็ไม่น่าจะถึงขั้นร้องเรียน ป.ป.ช.”

คุณคารา “เรื่องที่ร้องเรียนนี้ไม่น่าจะเกี่ยวกับ ป.ป.ช.”

คุณแดง “ป.ป.ช.ก็เคยได้ยินจากข่าวในทีวี แต่เราก็ไม่รู้ว่าร้องเรียนไปทำไมในเมื่ออบต.เป็นที่พึ่งได้ เราก็ต้องไปพึ่งอบต.”

คุณเสถียร “ป.ป.ช.รู้จัก แต่ก็ไม่รู้ว่าร้องเรียนยังไง แต่ถ้าพวกเยอะแล้วสนับสนุนกันก็จะไปร้องเรียนอยู่”

คุณยุทธภูมิ “ป.ป.ช.รู้จักแต่ไม่คิดจะร้องเรียน เพราะเป็นเรื่องที่ไกลไปแล้ว คนบ้านเดียวกันอยู่ด้วยกัน ก็ให้เรื่องหายไปไหนแหละ ไม่พากันไปร้องเรียนที่อื่นหรอก”

จากความเห็นของประชาชนต่อการร้องเรียนต่อคณะกรรมการป.ป.ช.นั้น ทำให้เห็นว่าการร้องเรียนส่วนใหญ่จะรู้จักคณะกรรมการป.ป.ช. โดยเป็นการรู้จักผ่านสื่อต่างๆ จึงมีความคุ้นเคยกับชื่อของป.ป.ช. แต่ก็ไม่ได้รู้จักอย่างลึกซึ้งว่าป.ป.ช.มีอำนาจหน้าที่กว้างขวางในระดับไหน และถ้าหากว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มาแก้ไขปัญหาที่ตนเองร้องเรียนไปนั้น ประชาชนส่วนใหญ่ก็ไม่คิดที่จะใช้วิธีการร้องเรียนไปที่ป.ป.ช. โดยคิดว่าการไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามที่

กฎหมายกำหนดของฝ่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ใช่การทุจริต และการฟ้องป.ป.ช.ก็ไม่น่าจะมีผลต่อการแก้ไขปัญหาคาความเดือดร้อนให้กับตนเอง เพราะว่าป.ป.ช.นั้นอยู่ไกลเกินกว่าที่จะมาเข้าใจปัญหาของคนในท้องถิ่นได้ เพราะฉะนั้น เรื่องในท้องถิ่นก็ควรจะได้รับ การแก้ไขจากคนในท้องถิ่น มากกว่าการร้องเรียนไปที่หน่วยงานอื่นซึ่งมีแต่จะทำให้เรื่องยืดยาวออกไปแก้ปัญหาไม่จบ

6.3 การร้องเรียนต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ

แม้ว่าพระราชบัญญัติมาตรการของฝ่ายบริหารในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2551 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 24 มกราคม 2551 เป็นต้นมา จะมีการแบ่งการทำหน้าที่ในการดูแลป้องกันและปราบปรามการทุจริตของข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และหน่วยงานภาครัฐต่างๆ โดยให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ(ป.ป.ช.) เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ตรวจสอบข้าราชการตั้งแต่ระดับ 8 ขึ้นไปจนถึงฝ่ายบริหาร คือ นายกรัฐมนตรี ส่วนคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ(ป.ป.ท.)นั้น มีหน้าที่ในการตรวจสอบการทุจริตของข้าราชการตั้งแต่ระดับ 8 ลงไปจนถึงระดับท้องถิ่น แต่ด้วยความที่เป็นองค์กรที่ตั้งขึ้นใหม่และการประชาสัมพันธ์ยังไม่ทั่วถึงครบทุกด้าน ทำให้ประชาชนไม่ค่อยจะรู้จักหน่วยงานป.ป.ท.นี้มากนัก และยังมีความสับสนว่าทำงานต่างจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)อย่างไร และด้วยความที่ประชาชนยังไม่รู้จักคณะกรรมการป.ป.ท.จึงไม่ค่อยจะมีใครเลือกที่จะร้องเรียนไปที่คณะกรรมการป.ป.ท.เพื่อให้เข้ามาตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในประเด็นการแก้ไขปัญหาคาความเดือดร้อนของประชาชนที่ร้องเรียนผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือมีประชาชนผู้ที่รู้จักหน่วยงานป.ป.ท.อยู่บ้างบางส่วน แต่ก็คิดว่าหน่วยงานป.ป.ท. ยังทำงานไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

6.3.1 การร้องเรียนต่อคณะกรรมการ ป.ป.ท. ของประชาชนในตำบลสุเทพ

คุณแสง “ป.ป.ท.หรือ ไม่รู้จักเลย”

คุณเชิด “ป.ป.ท.อันนี้ไม่เคยได้ยินเลย ไม่รู้จัก”

คุณสม “ป.ป.ท.รู้จักนะ แต่จากการประเมินด้วยตนเองนี่คิดว่า หน่วยงาน ป.ป.ท.ยังไม่มีประสิทธิภาพ เพราะตั้งขึ้นมาใหม่ ยังไม่มีผลงานเด่นชัดให้เห็น”

คุณชาติ “ป.ป.ท.ไม่รู้จัก ไม่เคยได้ยินเลย”

6.3.2 การร้องเรียนต่อคณะกรรมการ ป.ป.ท. ของประชาชนในตำบลป่าบาง

คุณอาคม “ป.ป.ท.ไม่ได้ไปร้องเรียน แต่ก็รู้จักเคยไต่ถามอยู่ เขาเข้ามาตรวจสอบการทุจริตในท้องถิ่นได้นี่”

คุณยอดชาย “ป.ป.ท.นี้ไม่รู้จักเลย”

คุณเกียรติ “ส่งเรื่องร้องเรียนไปที่ ป.ป.ท.หรือ ไม่ได้ส่งเพราะไม่รู้จักเลย”

คุณสมยศ “คิดว่าน่าจะร้องเรียนอบต.ป่าบางไปที่ ป.ป.ท.ได้นะ ถ้าเขายังเพิกเฉยอยู่ เพราะที่รู้จักหน่วยงาน ป.ป.ท.อยู่”

คุณเจ็ด “ป.ป.ท. รู้จักหน่วยงานนี้เหมือนกัน แต่ไม่ได้ไปร้องเรียน”

6.3.3 การร้องเรียนต่อคณะกรรมการ ป.ป.ท. ของประชาชนในตำบลท่าทุ่งหลวง

คุณนันท “ป.ป.ท.ผมไม่รู้จักเลย”

คุณยุทธภูมิ “ป.ป.ท.ก็เคยไต่ถามได้ฟังมาเหมือนกัน แต่ไม่รู้ว่าเขาทำเกี่ยวกับอะไร”

คุณคารา “ป.ป.ท.นั้นรู้จัก เคยไต่ถาม แต่คิดว่าเรื่องร้องเรียนของเราไม่เกี่ยวกับ ป.ป.ท.

จากความเห็นของประชาชนนั้น พบว่า ไม่มีค้อยจะมีผู้ใดรู้จักหน่วยงานคณะกรรมการ ป.ป.ท. มากนัก เพราะฉะนั้นจึงไม่มีใครเลือกที่จะร้องเรียนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปที่คณะกรรมการป.ป.ท. ซึ่งสาเหตุเพราะว่า ป.ป.ท.นั้นตั้งขึ้นมาไม่นานและบทบาทยังไม่ขยายเข้ามาในส่วนท้องถิ่น ถึงแม้ว่าจะมีสำนักงานป.ป.ท.อยู่ในแต่ละจังหวัด ซึ่งต่างจากคณะกรรมการป.ป.ช. ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีพัฒนาการมานานแล้ว ความคุ้นเคยของประชาชนมีมากกว่า และการประชาสัมพันธ์ตัวขององค์กรของป.ป.ท.เองก็ยังไม่ชัดเจนถึงภารกิจว่ามีความแตกต่างจากคณะกรรมการ ป.ป.ช. อย่างไร ถ้าหากเป็นการตั้ง ป.ป.ท.ขึ้นมาเพื่อตรวจสอบควบคุมการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยแล้ว ก็ควรจะมีการเร่งสร้างภาพลักษณ์ที่มีความชัดเจนด้านภารกิจที่ไม่ซ้ำซ้อนกับ ป.ป.ช. ซึ่งจะทำให้ประชาชนไม่สับสน และการใช้ ป.ป.ท.เพื่อเป็นช่องทางในการร้องเรียนเพื่อตรวจสอบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีมากขึ้น ซึ่งจะทำให้การปฏิบัติงานของ ป.ป.ท. บรรลุตามวัตถุประสงค์

6.4 การร้องเรียนต่อสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน

แม้ว่าสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินจะเป็นองค์กรอิสระ มีอำนาจพิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียน เรื่อง ข้าราชการ พนักงานของรัฐ หรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐหรือรัฐวิสาหกิจ หรือข้าราชการส่วนท้องถิ่น ไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย หรือปฏิบัตินอกเหนืออำนาจหน้าที่ ปฏิบัติหรือละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ โดยก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ร้องเรียนหรือประชาชนโดยไม่

เป็นธรรมชาติ ไม่ว่าจะการปฏิบัตินั้นจะชอบหรือไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายก็ตาม แต่จากการศึกษาพบว่า ประชาชนผู้ร้องเรียนปัญหาความเดือดร้อนไปที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ส่วนใหญ่ไม่คิดที่จะร้องเรียนไปที่ผู้ตรวจการแผ่นดิน ถ้าหากปัญหาไม่ได้รับการแก้ไขจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมองว่าสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินนั้นอยู่ห่างไกลจากตนเอง และไม่รู้ว่าจะไปร้องเรียนอย่างไร และบางส่วนก็เห็นว่าปัญหาเรื่องเดือดร้อนของตนเองนั้น เป็นปัญหาเล็กน้อยเมื่อเทียบกับองค์กรผู้ตรวจการแผ่นดิน ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

6.4.1 การร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของประชาชนในตำบลสุเทพ

คุณนื่อง “ผู้ตรวจการแผ่นดินนั้นรู้จัก แต่ยังไม่ถึงตอนนั้น เพราะคิดว่าปัญหาของเรายังเล็กไปไม่เหมาะที่จะร้องเรียนผู้ตรวจการแผ่นดิน”

คุณสอน “ผู้ตรวจการแผ่นดินหรือ รู้จัก เตรียมที่จะร้องเรียนเทศบาลสุเทพอยู่เหมือนกัน แต่ยังไม่ได้อำนาจ”

คุณแก้ว “ผู้ตรวจการแผ่นดิน รู้จักตั้งแต่เป็นผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาแล้ว รู้จักผ่านทางโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ แต่คงไม่ไปร้องเรียนหรอก”

คุณพล “คิดว่าผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นหน่วยงานที่อยู่ไกลเกินไปกว่าที่จะร้องเรียนได้”

คุณแสง “ผู้ตรวจการแผ่นดิน เคยได้ยินแต่ชื่อแต่ไม่รู้ว่ามีบทบาทเกี่ยวกับอะไรบ้าง”

คุณสม “ผู้ตรวจการแผ่นดิน ผมเคยไปร้องเรียนผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภากรณีเจ้าหน้าที่ป่าไม้ นำกฎหมายมาใช้บังคับกับชาวบ้านอย่างไม่เป็นธรรม และละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ ตอนที่ผมเป็นคณะกรรมการแก้ไขปัญหาป่าไม้ภาคเหนือ แต่เรื่องที่ร้องเรียนครั้งนี้ยังไม่คิดร้องเรียนไปถึงผู้ตรวจการแผ่นดิน”

คุณเชิด “ผู้ตรวจการแผ่นดินผมคิดจะไปร้องเรียนนะเพราะเป็นองค์กรอิสระ แต่คิดว่าปัญหาของเราคงเล็กไปเขาคงไปแก้ไขปัญหาใหญ่ๆก่อน แต่ก็เป็นที่เลือกหนึ่งของเรา เพราะสะดวกในการร้องเรียน สามารถร้องเรียนทางเว็บไซต์ได้ด้วย”

6.4.2 การร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของประชาชนในตำบลป่าบาง

คุณแจ๊ค “ผู้ตรวจการแผ่นดินรู้จักแต่ไม่ไปร้องเรียนแล้ว เพราะคิดว่าฟังทาง ป.ป.ช.ก็น่าจะโอเคแล้ว เรื่องไม่น่าจะไปถึงขั้นฟ้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินหรอก”

คุณอาคม “ผู้ตรวจการแผ่นดินคงไม่ไปร้องเรียนแล้วละ แก่นี่ก็พอละไปมาหมดแล้ว อำเภอก็ไปแล้ว จังหวัดก็ไปมาแล้ว เจ็บเหมือนกันหมด”

คุณเกียรติ “เราส่งเอกสารลงทะเบียนไปรษณีย์ ผู้ปณ.1111 ร้องเรียนผู้ตรวจการแผ่นดิน แล้วเขาก็โทรมาถามทีหลัง เขาบอกว่าได้รับเรื่องแล้ว และจะส่งไปหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่นนี้แหละ แล้วเรื่องก็เงียบไป”

6.4.3 การร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของประชาชนในตำบลทาทูหลวง

คุณแดง “ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่รู้จักหรอก เป็นใครเหรอ”

คุณดารา “ผู้ตรวจการแผ่นดินรู้จักผ่านทางทีวีนะ แต่คงไม่เกี่ยวกับเรื่องที่เราร้องเรียน”

คุณถาวร “เรื่องฟาร์มหมูกับผู้ตรวจการแผ่นดินนี่ไกลไปไม่น่าจะเกี่ยวกัน อย่างผมนี้ทำได้ก็เพียงส่งเรื่องให้นายกอบต.เขามาดูสถานที่ ก็แล้วแต่ว่าเขาจะส่งฝ่ายไหนมาดูแล เช่น สาธารณสุข”

คุณเสถียร “ผู้ตรวจการแผ่นดินไม่รู้จักหรอก รู้จักแต่ผู้ตรวจการบัญชีเพิ่งมาตรวจที่หมู่บ้านข้างๆ นี่สัปดาห์ก่อนอยู่”

คุณนันท “ไม่ทราบว่าคุณผู้ตรวจการแผ่นดินนี้ทำงานเกี่ยวกับอะไรนะ”

จากความเห็นของประชาชน พบว่าประชาชนไม่มีแนวคิดที่จะร้องเรียนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน โดยประชาชนรู้สึกว่าคุณผู้ตรวจการแผ่นดิน นั้น เป็นภารกิจที่ใหญ่มาก ใหญ่เกินกว่าที่จะให้มาตรวจสอบปัญหาความเดือดร้อนของตนเองที่เป็นเรื่องเล็กน้อย และก็ไม่รู้ว่าจะมีช่องทางใดในการร้องเรียน รวมทั้งมีบางส่วนที่ไม่รู้จักผู้ตรวจการแผ่นดิน แต่สาเหตุที่ประชาชนรู้จักผู้ตรวจการแผ่นดินนั้น ส่วนหนึ่งมาจากการที่มีโฆษณาทางโทรทัศน์อยู่ในช่วงหนึ่งเกี่ยวกับผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จึงทำให้ประชาชนจำภาพลักษณ์นั้นได้ และเหตุผลหนึ่งที่ประชาชนไม่เลือกที่จะร้องเรียนไปที่ผู้ตรวจการแผ่นดิน คือ คิดว่าถ้าจะร้องเรียน อาจจะต้องไปร้องเรียนด้วยตนเองซึ่งไม่สะดวก เพราะสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินอยู่ที่กรุงเทพฯ แล้วตนเองอยู่ต่างจังหวัด เมื่อเกิดปัญหาขึ้นก็ควรจะไปร้องเรียนที่หน่วยงานที่อยู่ใกล้เคียงที่ตนเองสามารถไปร้องเรียนได้สะดวก เช่น ไปร้องเรียนที่ผู้ว่าราชการจังหวัด รวมถึงการฟ้องคดีต่อศาลปกครอง เป็นต้น

6.5 การใช้สิทธิตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 เพื่อตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แม้ว่า พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 จะให้สิทธิแก่ประชาชนในกรณีที่ประชาชนเกิดความสงสัยเกี่ยวกับการดำเนินงานของส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็สามารถที่จะใช้สิทธิในการตรวจสอบและรับรู้ โดยอาศัยอำนาจตามที่พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ซึ่งได้กำหนดสิทธิของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารของ

ราชการและหน่วยงานของรัฐในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยหน่วยงานของรัฐต้องจัดข้อมูลให้สามารถตรวจสอบได้ในเรื่องต่อไปนี้ คือ ผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรงต่อ เอกชน นโยบาย แผนงาน โครงการ และงบประมาณรายจ่ายประจำปีของปีที่กำลังดำเนินการ คู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอน สัญญาร่วมทุนกับเอกชนในการจัดทำบริการสาธารณะ มติคณะรัฐมนตรีหรือ มติคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยกฎหมาย ข้อมูลข่าวสารอื่นๆ เช่น ประกาศประกวดราคา ประกาศ สอบราคา ผลการพิจารณาจัดซื้อจัดจ้างประจำเดือนซึ่งกระบวนการใช้สิทธิในการตรวจสอบโดย อาศัยอำนาจของพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการนั้น ถึงแม้ว่าโดยเนื้อหาจะเป็นเรื่อง ที่เกี่ยวกับหน่วยงานหรือองค์กรในระดับชาติ คือ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ และ คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นคณะกรรมการในระดับส่วนกลางหรือ ระดับชาติ ที่จะทำหน้าที่วินิจฉัยว่าข้อมูลใดเปิดเผยได้หรือไม่ และมีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ เปิดเผยข้อมูลที่คณะกรรมการเห็นว่าสามารถเปิดเผยได้ แต่การเริ่มต้นของกระบวนการในการ ตรวจสอบต้องเริ่มจากการเข้าไปสอบถามข้อมูลในหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นลำดับ แรกก่อน และถ้าหากไม่ได้รับการตอบสนองหรือปกปิดข้อมูลที่เกี่ยวข้องที่ประชาชนมีสิทธิ รับทราบ จึงจะขยับไปร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ และคณะกรรมการ วินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นคณะกรรมการในระดับหน่วยงานส่วนกลางหรือองค์กร ระดับชาติในขั้นต่อไป แต่อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ประชาชนผู้ร้องเรียนปัญหาไปที่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ถึงแนวคิดที่จะใช้สิทธิตาม พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารฯ พ.ศ.2540 ในการ ตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว พบว่า มีประชาชนผู้ร้องเรียนปัญหา บางส่วนเคยขอข้อมูลการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับเรื่องที่ตนเองไป ร้องเรียน เช่น กรณีสงสัยเกี่ยวกับการซื้อที่ดินของอบต.ป่าบาง แต่ก็มีบางส่วนไม่ค่อยอยากที่จะเข้า ไปเกี่ยวข้องตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ เนื่องจากเกรงว่าจะเป็นการก้าวก่ายการทำงาน และ มองว่าถ้าเป็นเรื่องสำคัญส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ก็จะไม่ค่อยอำนวยความสะดวกในการให้ข้อมูล และ บางส่วนก็ไม่ทราบว่าประชาชนมีสิทธิตรวจสอบข้อมูลการทำงานของเจ้าหน้าที่ได้ ถ้าหากเป็นเรื่อง ทั่วๆ ไปที่ไม่เกี่ยวกับความมั่นคง ซึ่งยังไม่มียกกลุ่มประชาชนผู้ร้องเรียนปัญหาในทั้ง 3 พื้นที่ที่ได้ ทำการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ที่ได้ใช้สิทธิในการตรวจสอบจนถึงในระดับของการร้องเรียนต่อ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ และคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

6.5.1 การใช้สิทธิตาม พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 ของประชาชนในตำบล สุเทพ

คุณน่อง “การใช้สิทธิขอข้อมูลยังไม่ได้ดำเนินการ แต่คิดว่าถ้าปัญหายาวนานกว่านั้น และทางเทศบาลยังไม่มีการแก้ไข เราก็คงต้องเข้าไปดูว่าเขามีการสั่งการอะไรกันมัย”

คุณสอน “ไม่เคยใช้สิทธิตรวจสอบข้อมูลการทำงานของเจ้าหน้าที่เทศบาลสุเทพ แต่รู้ว่าประชาชนมีสิทธิที่จะไปขอข้อมูลของราชการที่ไม่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงได้”

คุณแก้ว “เรื่องการให้สิทธิขอข้อมูลการทำงานนี้ไม่เคยใช้สิทธิเลย เพราะไม่มีเวลาอยากจะไปขอข้อมูลการทำงานของท้องถิ่นเหมือนกัน แต่ติดที่ไม่มีเวลาจริงๆ”

คุณพล “การใช้สิทธิตรวจสอบข้อมูลการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่คิดจะทำนะ เพราะมันเหมือนกับเราจะไปสร้างศัตรู”

คุณเอก “เรื่องการให้สิทธิตาม พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารฯ ผมยังไม่ได้ใช้สิทธิตรงนี้ เพราะยังไม่รู้ว่าตนเองมีสิทธิ”

คุณสม “การใช้สิทธิตรวจสอบตาม พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารฯ ผมเคยใช้สิทธิไปขอข้อมูลแต่ได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เต็มใจจากเจ้าหน้าที่ และไม่คอยได้ข้อมูลอะไรเลย เช่น อ้างว่าคุณอยากได้ข้อมูลตามสิทธิ พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารฯ ต้องทำหนังสือขออย่างเป็นทางการ หรือให้ไปร้องต่อศาลเอาเอง และเจ้าหน้าที่มักจะปกปิดเอกสาร และอ้างโน่นอ้างนี่ และไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร”

คุณเจ็ด “รู้ว่าประชาชนสามารถไปขอข้อมูลของราชการได้ แต่คงไม่ไปหรอก เพราะคิดว่าจะไม่ได้เรื่องได้ราวอะไร ยังไงเขาก็คงโกงอยู่ดีแหละ มันต้องมีวิธีแบบเนียนอยู่แล้ว ถึงไปขอก็คงไม่ได้ตัวเลยที่ลักษณะไหนหรอก”

คุณแสง “ไปขอข้อมูลการทำงานของเจ้าหน้าที่คงไม่ไปขอหรอก เพราะแค่คุยด้วยตาเปล่าทุกวันนี้ก็รู้แล้ว ไปขอข้อมูลจะได้อะไรขึ้นมา”

6.5.2 การใช้สิทธิตาม พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 ของประชาชนในตำบล ป่าบง

คุณยอดชาย “เคยไปขอข้อมูลราคาประเมินที่ดินก่อนซื้อและหลังซื้อย้อนหลัง 6 เดือน ที่สำนักงานที่ดินอำเภอสารภี กว่าจะได้ก็ยากเหมือนกัน แต่ไปขอข้อมูลที่อบต.ป่าบงนี้ไม่ค่อยได้ไปเลย”

คุณเกียรติ “ใช้สิทธิตรวจสอบตาม พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารฯ ไปขอข้อมูลก็ให้ดูอย่างเดียวไม่ให้ถ่ายสำเนา ให้ดูเสร็จแล้วรีบเก็บเลย บอกว่าเป็นความลับของราชการ ผมเคยขอดูตอนประชุมสภาอบต. คือใช้อำนาจของสภาในการขอ ดูเขาก็ให้ดูนะแต่คัดลอกสำเนาไม่ได้”

คุณสมยศ “ไม่ทราบว่าเป็นประชาชนสามารถใช้สิทธิ์ตรวจสอบขอข้อมูลของราชการได้ตอนนี้รู้จักแล้วจะได้ไปขอข้อมูลอื่นๆ บ้าง”

คุณอาคม “เคยไปถามข้อมูลการซื้อขายที่ดินที่อบต.เหมือนกัน แต่เขาก็บอกว่าให้ไปดูข้อมูลที่ติดประกาศที่บอร์ด ซึ่งมันไม่ใช่ข้อมูลที่เราอยากทราบ ไม่สามารถตอบความสงสัยอะไรได้เลย”

คุณแจ๊ค “การใช้สิทธิ์ตรวจสอบการทำงานของอบต.ตามพ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสาร ก็เคยไปขอเอกสารที่เกี่ยวข้อง เขาก็เอาข้อมูลเดิมมาเสนอไม่มีอะไรใหม่”

6.5.3 การใช้สิทธิตาม พ.ร.บ.ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 ของประชาชนในตำบลท่าทุ่งหลวง

คุณนันท “ไม่เคยใช้สิทธิ์ตรวจสอบขอข้อมูล ใจก็อยากจะไปตรวจสอบขอข้อมูลเหมือนกันแต่ไม่รู้จะทำยังไง”

คุณเสถียร “ขอข้อมูลนั้นไม่เคยนะ แต่ก็เคยขึ้นไปสอบถามอยู่เหมือนกันว่าเขาได้ประสานงานไปที่อบต.ทาสบเส้าไหม เพราะเรื่องซีพีพีนี้เกี่ยวข้องกับอบต.ทาสบเส้าด้วย”

คุณยุทธภูมิ “ไม่รู้จะว่าประชาชนมีสิทธิ์ขอและตรวจสอบเอกสารการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐได้”

คุณถาวร “การใช้สิทธิ์ตรวจสอบข้อมูลการทำงานของเจ้าหน้าที่นั้นไม่ได้ทำ เพราะไม่อยากจะไปก้าวก่ายการทำงานของอบต.เขา แต่โดยฐานะที่เป็นสมาชิกอบต.ก็สามารถที่จะขอข้อมูลได้อยู่แล้ว นายกอบต.ท่านก็เป็นคนมีคุณธรรม ผมก็ไว้ใจท่านอยู่ จึงไม่อยากจะไปยุ่งมันจะเหมือนกับไปเพ่งเล็งเขา เราส่งเรื่องไปแล้วก็หวังว่าเขาจะไปทำตามอำนาจหน้าที่ของเขาที่มีอยู่”

คุณคารา “เราไม่มีเวลาถึงขนาดนั้น ที่จะไปใช้สิทธิ์ตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ และคิดว่าถ้าไปขอจริงก็คงจะยากนะ”

คุณแดง “ไปขอข้อมูลการทำงานของอบต.ไม่เคยไป แต่ถ้าอบต.ไม่มาแก้ไข ก็จะไปถามว่าทำไมถึงไม่มา แต่พอดีเขามาแก้ไขปัญหาให้แล้วนี่ แคเราไปยื่นเรื่องเขาก็ลงมาแก้ไขจัดการให้เลย”

จากความเห็นของประชาชน พบว่า มีส่วนน้อยที่จะขอใช้สิทธิตามกฎหมายเพื่อร่วมตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยการขอข้อมูลเอกสารที่มีอยู่ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อที่จะได้ทราบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของตนเองอย่างไรบ้าง ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นเพราะประชาชนเกรงว่าจะเป็นการก้าวก่ายอำนาจหน้าที่ของทางราชการ และคิดว่าเมื่อตนเองร้องเรียนปัญหาไปและทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับเรื่องแล้วก็น่าจะมาดำเนินการให้ และคิดว่าการไปขอข้อมูลเอกสารต่างๆ เป็น

เหมือนการไปจับผิดการทำงานของเจ้าหน้าที่ และถึงแม้จะไปขอดูจริงๆ ก็คิดว่าคงจะไม่ได้ข้อมูลสำคัญที่ตนเองอยากรู้มากนัก เพราะถ้าเป็นเอกสารที่สำคัญ โดยเฉพาะเอกสารที่เกี่ยวกับการทุจริต ฝ่ายที่เกี่ยวข้องย่อมจะเก็บไว้เป็นอย่างดีที่ประชาชนทั่วไปจะเข้าถึงข้อมูลเหล่านั้นได้ และไม่มีประชาชนรายใดที่รู้จักคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ และคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร หรือเคยร้องเรียนปัญหาการไม่ได้รับการเปิดเผยข้อมูลราชการที่ตนเองต้องการทราบเพื่อให้คณะกรรมการฯ เหล่านั้นได้วินิจฉัยเลย

6.6 การร้องเรียนการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อองค์กรระดับชาติในความเป็นจริง

จากการศึกษาข้อมูลการร้องเรียนของประชาชนในพื้นที่ตำบลสุเทพ ตำบลบาง และตำบลท่าทุ่งหลวง พบว่า มีการร้องเรียนปัญหาความเดือดร้อนของตนเองไปที่องค์กรในระดับชาติเพียง 2 องค์กรเท่านั้น คือ การฟ้องคดีต่อศาลปกครอง และ การร้องเรียนต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ดังข้อมูลที่จะได้อธิบายต่อไปนี้

6.6.1 การนำปัญหาขึ้นฟ้องศาลปกครองของประชาชนในตำบลสุเทพและตำบลบาง

กรณีที่ 1 คือ กรณีของคุณสอน ซึ่งเป็นประชาชนในบ้านหมู่ 7 ตำบลสุเทพ อ.เมือง จ. เชียงใหม่ ที่ได้ฟ้องเทศบาลตำบลสุเทพ ต่อศาลปกครองเชียงใหม่ ดังรายละเอียดที่ได้นำเสนอไปแล้วในบทที่ 4 ซึ่งในกรณีของคุณสอนนี้ ศาลปกครองได้ตัดสินให้คุณสอนชนะคดี โดยตัดสินให้เทศบาลตำบลสุเทพ ต้องปฏิบัติหน้าที่ ตามมาตรา 28 มาตรา 33 และมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 โดยต้องให้ผู้ประกอบการพาณิชย์ในท้องที่หมู่ 7 ตำบลสุเทพต้องยื่นคำขอใบประกอบกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ.2540 และให้เทศบาลสุเทพออกคำสั่งไม่ให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองใช้หรือยินยอมให้บุคคลใดใช้สถานที่พาณิชย์ดังกล่าว จนกว่าจะได้ปรับปรุงสภาพให้ดีไม่เกิดควันรบกวนและเป็นที่พอใจของทางเทศบาลตำบลสุเทพในฐานะของเจ้าพนักงานท้องถิ่นว่า ได้ระงับเหตุร้ายกาจนั้นแล้ว โดยให้ทางเทศบาลตำบลสุเทพดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 30 วันนับแต่มีคำพิพากษา และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่กำกับดูแลเทศบาลตำบลสุเทพให้ปฏิบัติหน้าที่ตาม พ.ร.บ.การสาธารณสุข พ.ศ.2535 และข้อบังคับองค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพเรื่องกิจการที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ พ.ศ.2540 อย่างเคร่งครัด รวมทั้งพิจารณากำหนดมาตรการหรือวิธีการเพื่อป้องกันมิให้เกิดเหตุร้ายกาจเกิดขึ้นแต่ครอบครัวของคุณสอนอีก

แต่ในความเป็นจริง แม้ว่าศาลปกครองจะได้มีคำพิพากษาให้คุณสอนชนะคดี แต่ก็ไม่ได้มีการเข้ามาดูแลให้มีการปฏิบัติตามคำพิพากษา ปัญหาจึงไม่ได้รับการแก้ไข ซึ่งความรู้สึกรู้สึกของคุณสอน คือ ตนเองยังไม่ได้ได้รับความยุติธรรมและเทศบาลตำบลสุเทพก็ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

ดังตัวอย่างคำพูดของคุณสอน ดังต่อไปนี้ “ศาลปกครองเราก็ฟ้องแล้ว ศาลตัดสินให้เราชนะคดีแต่ไม่มีการบังคับคดี เราร้องเรียนไปที่กรมบังคับคดี ทางบังคับคดีก็บอกว่าทางนี้คือเทศบาลสุเทพได้แก้ไขแล้วนี่ เพราะมีการส่งเอกสารหลักฐานมาให้ทางบังคับคดีเขามากกว่า 200 หน้า แต่ในความเป็นจริงเขาไม่ได้ดำเนินการแก้ไขอะไรเลย เขาปลอมหลักฐานขึ้นมาว่าได้ดำเนินการแก้ไขแล้ว และทางบังคับคดีก็ไม่ลงมาดู ทั้งที่เราบอกว่าไม่มีการแก้ไขไม่เชื่อมาได้ เราร้องเรียนไปที่ศาลๆ ก็บอกว่าให้ไปแจ้งให้กรมบังคับคดีมาดำเนินการ แจ้งไปถึง 3 ครั้งแล้วยังไม่มีการแก้ไขอะไรเลย...ที่ฟ้องศาลปกครองนี่เพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐบกพร่องต่อหน้าที่ ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ คุณกินภาษีของประชาชนแต่ไม่ทำอะไร...”

ซึ่งจากการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบว่า คุณสอนมองว่า ศาลปกครองนั้นให้ความเป็นธรรมได้ในทางคำพิพากษา แต่ไม่นำไปสู่การแก้ปัญหาในทางปฏิบัติ เพราะไม่มีการบังคับคดีให้มีการแก้ไขปัญหาที่คุณสอนร้องเรียนไปอย่างแท้จริง เนื่องจาก ทางเทศบาลตำบลสุเทพนั้นให้ความสำคัญกับฐานเสียงของประชาชนในกลุ่มผู้ประกอบการพาณิชย์ที่มีเป็นจำนวนมาก และเป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับฐานคะแนนของผู้บริหารเทศบาลตำบลสุเทพชุดปัจจุบัน จึงทำให้ทางเทศบาลใช้วิธีการเพิกเฉยเพราะคิดว่าเป็นความเดือดร้อนของคนเพียงครอบครัวเดียว และให้ข้อสันนิษฐานว่าครอบครัวของคุณสอนนั้นก่อนที่จะมาซื้อที่ดินในปี 2549 นั้น น่าจะรู้อยู่แล้วว่าย่านบ้านหมู 7 มีการประกอบการพาณิชย์เป็นอาชีพมาแต่โบราณ เพราะฉะนั้น ก็เท่ากับว่าครอบครัวคุณสอนยอมรับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการพาณิชย์ จึงไม่สมควรที่คนทั้งหมู่บ้านต้องเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเพื่อผู้มาอยู่ใหม่อย่างครอบครัวของคุณสอนเพียงครอบครัวเดียว ทำให้คุณสอนรู้สึกท้อหวงจากกระบวนการยุติธรรม จนถึงกับคิดจะประท้วงสังคมนด้วยการยื่นคำขอคืนสัญชาติไทย เพราะคิดว่าเป็นคนไทยแต่ไม่ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายไทย แต่ในขณะที่เดียวกัน คุณสอนก็กลับมีความคิดที่จะหลุดเกล้าถวายฎีการ้องทุกข์ แต่ยังไม่ได้ดำเนินการเพราะคิดว่ายังไม่เป็นการสมควรที่จะทำให้ระคายเคืองเบื้องพระยุคลบาท แต่ก็ก็เป็นทางเลือกหนึ่งที่คุณสอนคิดจะใช้เมื่อถึงที่สุดแล้ว ปัญหาความเดือดร้อนของตนเองไม่ได้รับการแก้ไข

กรณีที่ 2 คือ กรณีของคุณแจ๊คซึ่งเป็นแกนนำของประชาชนชาวตำบลป่าบง ที่ร่วมตรวจสอบการทุจริตซื้อที่ดินขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าบง และได้ยื่นฟ้องขอให้ยกเลิกการจัดซื้อจัดจ้างที่ดินของทางองค์การบริหารส่วนตำบลป่าบง ซึ่งในกรณีของคุณแจ๊คนี้ ศาลปกครองไม่รับฟ้องคดี โดยวินิจฉัยว่า การฟ้องคดีต่อศาลปกครองของคุณแจ๊คนั้นเป็นการฟ้องร้องส่วนตัว ซึ่งคุณแจ๊คไม่ใช่ผู้เสียหายโดยตรง และข้อมูลยังไม่ชัดเจนเพียงพอต้องไปหาข้อมูลมาให้ชัดเจนมากกว่านี้ และการฟ้องคัดค้านการจัดซื้อจัดจ้างจะต้องทำโดยกลุ่มของประชาชนในตำบลไม่ใช่การกระทำโดยบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และคุณแจ๊คได้ทำเรื่องขอคุ้มครองชั่วคราวไม่ให้เกิดการจัดซื้อจัดจ้างที่

ดำเนินการไปแล้วมีผล เพื่อจะไปหาข้อมูลมายืนยันว่ามีการทุจริตเกิดขึ้น แต่ศาลปกครองก็มีคำวินิจฉัยไม่ให้ความคุ้มครองชั่วคราว เนื่องจากว่า การจัดซื้อจัดจ้างในครั้งนี้ได้ดำเนินการถูกต้องตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ.2535 จึงถือว่าการจัดซื้อจัดจ้างนั้นมีความสมบูรณ์ อีกทั้งยังได้มีการโอนกรรมสิทธิ์กันอย่างถูกต้องเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ศาลปกครองจึงไม่สามารถให้ความคุ้มครองชั่วคราว หรือสั่งระงับการซื้อขายที่ดินนั้นได้ ซึ่งทำให้คุณแจ๊ครู้สึกว่าคุณเองไม่สามารถจะฟ้องศาลปกครองในกรณีตรวจสอบการทุจริตการซื้อที่ดินนี้ได้ จึงได้ใช้วิธีการร้องเรียนไปที่นายอำเภอสารภี และนำไปสู่การใช้วิธีการชุมนุมประท้วงในที่สุด ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้

“ศาลปกครอง ผมเคยไปร้องเรียนเรื่องการซื้อที่ดินของอบต.ป่าบางขอให้เขาระงับการซื้อขาย เนื่องจากมีการทุจริต แล้วเขาไม่รับฟ้อง เพราะข้อมูลยังไม่ชัดเจนเพียงพอ และศาลปกครองเห็นว่าการร้องเรียนการจัดซื้อจัดจ้างของผมนั้นเป็นการร้องเรียนส่วนตัว ซึ่งต้องให้ชาวบ้านรวมตัวกันร้องเรียน และถือว่าผมไม่ใช่ผู้เสียหายโดยตรง ขอความคุ้มครองชั่วคราวก็ไม่ให้เพราะไม่ใช่เรื่องส่วนตัวและการซื้อขายก็ดำเนินการถูกต้องตามระเบียบพัสดุ และก็ได้มีการโอนกันเรียบร้อยแล้ว ศาลปกครองจึงสั่งระงับการซื้อขายไม่ได้ ก็เลยเบนเข็มไปร้องเรียนที่อำเภอแทน” อย่างไรก็ตามจากการวิเคราะห์ทำให้เห็นได้ว่า คุณแจ๊คนั้นให้ความสำคัญกับการดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย และทราบว่าประเด็นที่ตนเองร้องเรียนอยู่นี้เกี่ยวข้องกับศาลปกครอง จึงได้ดำเนินการร้องเรียนต่อศาลปกครองถึง 2 ครั้ง ทั้งการขอให้ระงับการซื้อที่ดิน และการขอความคุ้มครองชั่วคราว แต่ก็ต้องผิดหวังเพราะศาลปกครองไม่ได้มีคำสั่งระงับการซื้อที่ดินขององค์การบริหารส่วนตำบลเกิดขึ้นตามที่ต้องการ คุณแจ๊คจึงใช้วิธีการร้องเรียนต่อหน่วยงานที่เป็นผู้บังคับบัญชาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งในกรณีนี้ คือ นายอำเภอสารภี และการชุมนุมประท้วงแทน โดยคุณแจ๊คไม่ได้คาดหวังว่า เมื่อชุมนุมประท้วงแล้วจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่ง เพียงแต่ต้องการให้ประชาชนและสังคมในตำบลป่าบางได้รับทราบว่ามีการฉ้อฉลในการซื้อที่ดินเพื่อสร้างที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลป่าบางแห่งใหม่เท่านั้น

6.6.2 การนำปัญหาเข้าร้องเรียนต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ของประชาชนในตำบลป่าบาง

จากการศึกษาข้อมูลการร้องเรียนของประชาชนในพื้นที่ 3 ตำบล คือ ตำบลสุเทพ ตำบลป่าบาง และตำบลท่าทุ่งหลวง พบว่ามีเพียงกรณีการซื้อที่ดินขององค์การบริหารส่วนตำบลป่าบางเท่านั้น ที่ได้มีผู้นำเรื่องไปร้องเรียนที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) คือ กรณีการร้องเรียนของคุณยอดชาย โดยคุณยอดชายได้เป็นหนึ่งในแกนนำในการตรวจสอบการทุจริตการซื้อที่ดินของอบต.ป่าบาง และได้เข้าร่วมในการปราศรัยขับไล่นายกองค์การ

บริหารส่วนตำบลป่าบาง เพราะเห็นว่านายฯ ทูจิดในการซื้อที่ดิน นอกจากนี้ คุณยอดชายยังได้ส่งเรื่องพฤติกรรมการทูจิดซื้อที่ดินของนายกอบต.ป่าบาง ไปให้คณะกรรมการป.ป.ช. เพื่อตรวจสอบ ซึ่งคุณยอดชายยอมรับว่าการร้องเรียนต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. นั้นเป็นเรื่องลำบาก เพราะต้องเดินทางไปร้องเรียนที่กรุงเทพมหานคร และกว่าคณะกรรมการ ป.ป.ช. จะเดินทางมาตรวจสอบก็ใช้เวลานาน และปัจจุบันเรื่องก็ยังไม่อยู่ในขั้นตอนการตรวจสอบของคณะกรรมการป.ป.ช. อยู่ และการดำเนินการตรวจสอบของทางป.ป.ช. ก็เป็นแบบรับเรื่อง แต่การหาข้อเท็จจริงบางอย่างก็ยังคงให้ผู้ร้องเรียนเป็นผู้หาหลักฐาน เช่นให้คุณยอดชายไปหาข้อมูลราคาประเมินที่ดินย้อนหลัง 6 เดือนก่อนที่จะมีการซื้อขาย ซึ่งกว่าจะได้ข้อมูลราคาประเมินที่ดินจากสำนักงานที่ดินอำเภอสารภีก็ใช้เวลานาน แต่คุณยอดชายก็พบว่าราคาประเมินที่ดินแปลงที่เป็นปัญหาอยู่นี้มีราคาประเมินย้อนหลัง 6 เดือนอยู่ที่ตารางวาละ 750 – 1,000 บาท แต่อยู่ๆ ก็มีการเปลี่ยนแปลงราคาประเมินเป็นตารางวาละ 3,000 เพียงระยะเวลาแค่ 6 เดือน ซึ่งคุณยอดชายก็ได้ส่งข้อมูลส่วนนี้ให้คณะกรรมการ ป.ป.ช. และต่อมาทาง ป.ป.ช. ก็ได้ส่งเจ้าหน้าที่มาตรวจสอบ และสอบถามว่ามีเจ้าหน้าที่คนใดในอำเภอสารภีที่คุณยอดชายคิดว่าน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับ คุณยอดชายก็ได้แจ้งชื่อเจ้าหน้าที่ผู้หญิงที่สำนักงานท้องถิ่นอำเภอสารภีที่คุณยอดชายคิดว่าน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องรู้เห็นกับการซื้อที่ดินหรือได้รับผลประโยชน์บางอย่าง เนื่องจาก คุณยอดชายเห็นว่าเวลาที่คุณยอดชายไปประสานงานขอข้อมูลการอนุมัติซื้อขายที่ดิน มักจะไม่ได้รับการอำนวยความสะดวกจากเจ้าหน้าที่ท่านนี้ และต่อมาเจ้าหน้าที่ผู้หญิงท่านนี้ก็ได้รับคำสั่งให้ย้ายไปประจำที่สำนักงานท้องถิ่นจังหวัดภายใน 24 ชั่วโมง อย่างไรก็ตามคุณยอดชายก็มีความเห็นว่า จากประสบการณ์ที่ตนเองได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการซื้อที่ดินของทางอบต.ป่าบาง เคยเข้าไปสอบถามข้อมูลที่อำเภอสารภีมากกว่า 10 ครั้ง และถูกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเรียกไปสอบถามเพื่อให้ข้อมูลการร้องเรียนก็หลายครั้ง สุดท้ายเรื่องก็ถูกเก็บเงียบไว้ที่สำนักงานท้องถิ่นจังหวัด และส่งกลับมาที่ทางอำเภอสารภีใหม่ เพื่อให้หามูลเพิ่มเติมใหม่ ทำให้กระบวนการสอบสวนใช้เวลานาน จนในที่สุดนายกอบต.ป่าบางก็ได้รับการเลือกตั้งให้กลับเข้ามาทำงานใหม่ คุณยอดชายคิดว่าหน่วยงานราชการในท้องถิ่นเอื้อประโยชน์ให้กับนักการเมืองท้องถิ่นด้วยกัน มีแต่คณะกรรมการ ป.ป.ช. เท่านั้นที่ยังพอจะเป็นที่พึ่งในการตรวจสอบได้บ้าง แม้จะใช้เวลานานก็ตาม เพราะปัจจุบันเรื่องยังอยู่ในขั้นตอนของ ป.ป.ช. และส่วนหนึ่งคุณยอดชายได้คิดว่าตนเองได้ทำหน้าที่ตรวจสอบมาพอสมควรแล้ว จึงให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายรัฐที่ต้องเข้ามาดำเนินการตรวจสอบ ต่อไป

ดังตัวอย่างคำพูดของคุณยอดชาย ต่อไปนี้ “เราไปร้องเรียนที่จังหวัดก็ต้องทำเป็นเอกสาร เขามารับเรื่องแล้วก็รับปากว่าจะส่งเรื่องให้ผู้ว่าฯ ตรวจสอบแล้วก็เงียบ แม้แต่ตอนไปร้องเรียนที่นายอำเภอก็เหมือนกับว่ามีอะไรกัน หรือว่าเขาจะรู้กัน ตอนเราไปร้องเรียนก็พูดว่าเรากับพวก

ชาวบ้านมีความทุกข์ร้อน ท่านนายอำเภอก็เปรียบเสมือนกับพ่อของพวกเรา มีเรื่องเดือดร้อนอะไร เขาก็ต้องมาฟังท่าน เขาก็บอกว่าแล้วจะดูให้ จะรับเอกสารแล้วส่งให้ทางจังหวัดดำเนินการ ก็ทำนั่นแหละ ไม่มีอะไร...ทุกวันนี้ที่ผมมาเป็นสมาชิก อบต. ก็ได้ทำหน้าที่ตรวจสอบอยู่ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าเราจะเป็นคนขัดคนแย้งอะไร เพียงแต่อยากจะทำอะไรให้ถูกต้องเท่านั้นแหละ ก็คงจะมีคนไม่ชอบเราอยู่เหมือนกันเพราะเราไปขัดผลประโยชน์เขา แต่ว่าเรื่องตรวจสอบการซื้อที่ดินนี่ตอนนี้ไม่ได้ทำหน้าที่ตรวจสอบแล้ว เพราะเรื่องอยู่ในขั้นตอนของ ป.ป.ช.แล้ว ผมก็คิดว่าเรื่องนี้ควรจะเป็นหน้าที่ของฝ่ายรัฐที่รับเรื่องแล้วก็ต้องเข้ามาจัดการ เราก็ให้ข้อมูลไปแล้วก็ถือว่าเรื่องพื้นมือเราไปแล้ว เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องเข้ามาตรวจสอบต่อไป” และในบางครั้งการมีสถานะของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ก็ไม่ได้ทำให้คุณยอดชายได้ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารได้สะดวกขึ้นแต่อย่างใด เพราะในการเมืองท้องถิ่นนั้นก็มีการใช้พลังของกลุ่มในการดำเนินการผลักดันนโยบาย แม้แต่คุณยอดชายจะทราบว่ามีกรณีฉ้อฉลเกิดขึ้น แต่ก็ไม่สามารถจะตรวจสอบได้อย่างเต็มที่ และเห็นว่าการที่ออกมาตรวจสอบเรื่องการซื้อที่ดินแล้วไม่ได้รับการชี้แจงจากทางผู้บริหารอบต. หรือไม่ได้มีการดำเนินการโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความจริงปรากฏก็ทำให้ประชาชนที่เป็นแกนนำในการตรวจสอบการทุจริตเกิดความรู้สึกท้อใจ ดังตัวอย่างคำพูดต่อไปนี้ “...แม้แต่การซื้อที่ดินที่ร้องเรียนไปก็ยังไม่ได้รับการชี้แจงหรือสรุปแก้ไขความสงสัยของชาวบ้านเลย แล้วจะให้ชาวบ้านที่เขาเคยไปร้องเรียนไว้กล้าทำอะไรอีก ทั้งๆที่เรื่องนี้ก็เห็นๆ กันอยู่ว่าเป็นยังไง ยังไม่มีการดำเนินการให้ข้อเท็จจริงที่ชาวบ้านสงสัยเกิดความกระจ่างเลย ไม่มีการออกมาชี้แจงให้ชาวบ้านทราบ ต่อไปก็คงไม่มีใครกล้าออกมาร้องเรียนเรื่องอะไรอีกแล้ว เพราะในสายตาของชาวบ้านบางส่วน เขาก็มองว่า ถ้าหากอบต.ซื้อที่ดินและสร้างได้จนเสร็จ ก็แสดงว่าเขาไม่มีความผิดอะไร เพราะเขาไม่ได้มองอย่างอื่นสร้างเสร็จเรื่องก็จบทั้งๆ ที่มีเรื่องหมกเม็ดอยู่ในนั้นเยอะมาก แต่ชาวบ้านเขาไม่สนใจในจุดนั้นแล้ว มีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่อยากรู้แต่ก็ไม่กล้าทำอะไรแล้ว และจริงๆ เรื่องการคอร์รัปชันนี่เป็นสิ่งที่ไม่ดีและผมยอมรับไม่ได้ แต่พอผมมาเป็นสมาชิก อบต.จริงๆ ก็ทำหน้าที่ตรวจสอบอย่างที่ยากทำไม่ได้เต็มที่หรอก เพราะบางอย่างเขาก็มีการซิกแซกกัน พอถามไปก็กลายเป็นว่ามีเราคนเดียวที่สงสัย ไปขัดแย้งเขาอีก แต่ในเมื่อประชาชนเลือกเรามาเป็นตัวแทนก็ต้องทำหน้าที่ แต่ก็เถียงสู้เขาไม่ได้หรอก เพราะเราเพียงคนเดียวทำอะไรมากไม่ได้”

6.7 กระบวนการที่สวนทางกันระหว่างความเห็นว่าจะดำเนินการร้องเรียน กับการร้องเรียนในความเป็นจริง

จากการศึกษาข้อมูลการร้องเรียนปัญหาความเดือดร้อนไปที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลสุเทพ ตำบลป่าบง และตำบลท่าทุ่งหลวง พบว่า ความเห็นของประชาชนต่อการใช้ช่องทางกฎหมายในร้องเรียนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีการสวนทางกันระหว่างความคิดเห็นว่าจะร้องเรียน กับการร้องเรียนไปที่องค์กรระดับชาติในความเป็นจริง เพราะจากการสัมภาษณ์ประชาชนส่วนใหญ่จะรู้จักองค์กรในระดับชาติต่างๆ โดยเฉพาะศาลปกครอง และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) นั้น ประชาชนคุ้นเคยชื่อและรู้จักเป็นส่วนใหญ่ และต่างก็มีแนวคิดที่จะร้องเรียนองค์กรเหล่านี้ ถ้าหากปัญหาของตนเองไม่ได้รับการแก้ไขจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ในความเป็นจริง พบว่า มีการนำเรื่องขึ้นร้องเรียนต่อศาลปกครองกับคณะกรรมการ ป.ป.ช. เพียง 3 รายเท่านั้น และส่วนใหญ่เรื่องร้องเรียนจะจบอยู่ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของผู้ร้องเรียนเป็นหลัก จะมีร้องเรียนไปที่หน่วยงานของรัฐอื่นๆ บ้าง ก็คือการร้องเรียนไปที่นายอำเภอ หรือ ผู้ว่าราชการจังหวัด และหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคอื่นๆ แต่ท้ายที่สุด เรื่องก็จะถูกส่งกลับมาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่เช่นเดิม และประชาชนไม่ค่อยอยากที่จะร้องเรียนไปที่หน่วยงานองค์กรระดับชาติ ทั้งๆที่เป็นองค์กรที่มีอำนาจเข้ามาตรวจสอบและแก้ไขปัญหาให้กับผู้เดือดร้อนได้ โดยสังเกตจากการสัมภาษณ์ความเห็นของประชาชน พบว่า ประชาชนรู้จักองค์กรเช่น ศาลปกครอง คณะกรรมการ ป.ป.ช. หรือผู้ตรวจการแผ่นดิน แต่ไม่ทราบว่าจะมีช่องทางในการร้องเรียนอย่างไร และกลัวว่าจะเสียเวลาในการประกอบอาชีพ หรือการทำมาหากิน เพราะการร้องเรียนผู้ร้องเรียนต้องดำเนินการด้วยตนเองซึ่งต้องใช้เวลาในการหาข้อเท็จจริงและการติดตามความคืบหน้าในการดำเนินการขององค์กรที่ตนเองไปร้องเรียน และบางครั้งแม้จะไปร้องเรียนด้วยตนเอง แต่ก็อาจจะไม่ได้รับการดำเนินการตามที่ร้องเรียน เช่นกรณีคุณแจ๊คที่ไปฟ้องศาลปกครองเพื่อคัดค้านการซื้อที่ดินของ อบต.ป่าบง แต่ด้วยประเด็นข้อกฎหมายที่ศาลวินิจฉัยว่าคุณแจ๊คไม่ใช่ผู้เสียหายจึงไม่รับฟ้อง ทำให้กระบวนการทำงานและตรวจสอบตามกลไกทางกฎหมายไม่เกิดขึ้น และตัวของผู้ที่ฟ้องศาลปกครองก็ไม่กล้าที่จะดำเนินการฟ้องศาลปกครองอีกต่อไป โดยคุณแจ๊คหันมาใช้วิธีการร้องเรียนต่อฝ่ายปกครองที่เห็นผู้บังคับบัญชาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ร้องเรียนต่อนายอำเภอสารภีแทน ทำให้เห็นว่อย่างไรก็ตามหน่วยงานองค์กรระดับท้องถิ่นยังเป็นที่เชื่อถือและไว้วางใจของประชาชนในการร้องเรียนเรื่องราวปัญหาต่างๆ แม้จะไม่ทราบว่าเรื่องที่ตนเองร้องเรียนไปนั้นจะได้รับการดำเนินการอย่างไรหรือไม่ แต่ประเด็นในการร้องเรียนการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าการตรวจสอบการทุจริตนั้นเป็นหน้าที่ของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง ที่ต้องเข้ามา

ตรวจสอบและจัดการ การที่จะให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทุจริตนั้นเป็นเรื่องที่ค่อนข้างเสี่ยง และทำได้ยาก เพราะประชาชนไม่ทราบข้อมูลการทำงานเชิงลึกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงไม่ควรที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการตรวจสอบการทุจริตที่เกิดขึ้นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถึงแม้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่จะมีความเห็นว่าจะมีการทุจริตในเรื่องต่างๆ เกิดขึ้นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ตาม